

Dwarsverbanden op de Laan van Meerdervoort (foto Google)

LANGS LANGE LIJNEN: LAAN VAN MEERDERVOORT

Bij gelegenheid van ons 30-jarig jubileum in 2003 verscheen het boek 'Haagse Lijnen', waarin Han Bruin een selectie van onze wenskaarten presenteerde. In de ontwerpstructuurvisie voor het Central Innovation District (het gebied tussen de grote stations) benadrukt het gemeentebestuur het verbinden van de stad langs lange lijnen. Dat een groot aantal lange wegen onze stad doorkruisen is een karakteristieke waarde van Den Haag. Wellicht is een en ander ook nog terug te voeren op de lange lijnen der geleidelijkheid zoals beschreven door Louis Couperus.

Onder het motto 'Langs lange lijnen' presenteren wij de komende tijd in Ons Den Haag deze lange lijnen. Peter Drijver bijt het spits af met een beschrijving van de Laan van Meerdervoort.

DE LAAN VAN MEERDERVOORT

Eind 19^e eeuw had Isaac Lindo de stadsuitbreidingen getekend voor Duinoord en het Statenkwartier en was hij als directeur Gemeentewerken verantwoordelijk voor de aanleg van de Laakhavens en de zeehavens van Scheveningen. Zijn rol als stedenbouwkundig ontwerper was soms ondankbaar, omdat hij de taak had om individuele plannen van bouwgrondmaatschappijen aan elkaar te smeden. Mede op voorstel van Lindo werd Hendrik Berlage in 1908 gevraagd een samenhangend uitbreidingsplan te ontwikkelen dat decennialang een basis zou kunnen zijn voor verkeer, woningbouw, bedrijfsterreinen, groene en stedelijke voorzieningen. In het plan dat Berlage in 1911 presenteerde werden de basisregels van Lindo – stervormige verkeersknopen, plantsoenen in het hart van buurten, parken en monumentale accenten – overgenomen en gemoderniseerd. Theorieën van stedenbouwkundigen zoals Sitte, Stübben en Brinckmann boden bruikbare middelen om een grote stadsuitleg te ontwerpen met aandacht voor een ruimtekunst van perspectief, zichtlijnen en de plaatsing van hoogteaccenten daarin.

Dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting

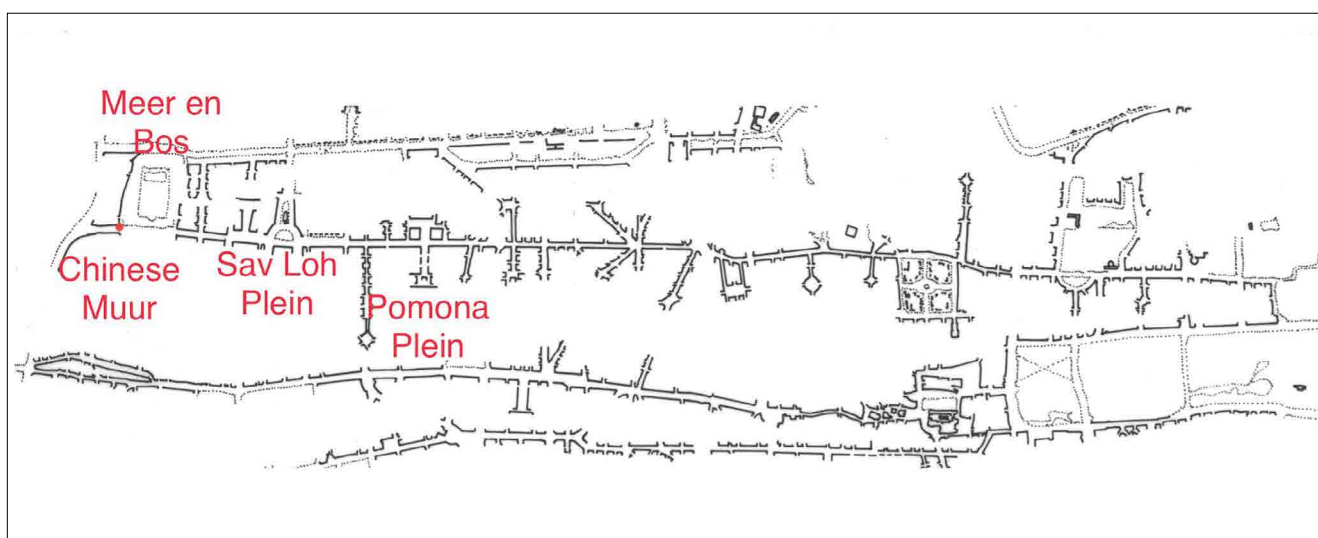
Tegelijkertijd hervormde het gemeentelijk apparaat: was de rol onder Lindo noodzakelijkerwijs beperkt, onder het plan van Berlage zou de gemeente de regie ter hand nemen door zelf grond aan te kopen, samenhangende ontwikkelingsplannen op te stellen en delen ervan te laten bouwen. Door een erfpachtstelsel waren de initiatiefnemers gebonden aan de voorwaarden die de gemeente stelde aan massaopbouw, architectuur, woningtypes en bijzondere bestemmingen. Vanaf 1910 tot de Tweede Wereldoorlog was het de nieuw

opgerichte dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting die deze planvoorbereiding ter hand nam. Berlage bleef tot zijn dood op de achtergrond supervisor. Een sterk bestuur zorgde dat 'de schoone eenheid' op alle schaalniveaus werd bewaakt door een reeks Haagse architecten te bevoordelen.

Laan van Meerdervoort

In het oorspronkelijke uitbreidingsplan van Berlage is de Laan van Meerdervoort doorgetrokken in zuidwestelijke richting parallel aan de Loosduinseweg, ongeveer vanaf de kruising met de Valkenboskade. Een laan langs de Haagse Beek wordt doorgetrokken ongeveer ter plaatse van de huidige Sportlaan en het ingesloten gebied wordt verkaveld. Op de plek van de huidige Montessorischool aan de Laan van Poot wordt een vervangend kazernecomplex gepland, aanleiding voor een opmerkelijk gevormd park met vrijstaande woningen. Berlage zet het idee van de Laan van Meerdervoort uit als een lange lijn die verschillend uitgewerkte dwarsverbindingen heeft om de nieuwe buurten te onderscheiden.

In de halve eeuw die het kostte om de Laan daadwerkelijk aan te leggen is het stadsplan bescheiden mee-ontwikkeld, zonder dat het substantieel anders behoefde te worden. Wanneer we de stad uitrijden, zijn vanaf de Laan van Meerdervoort ter weerszijden de aanliggende buurten zichtbaar. Het zicht op de kerk op het Kamperfoelieplein is zo'n voorbeeld. Verderop koppelt een fraaie groene dwars-as het Stokroosveld met de begraafplaats van Oud Eik en Duinen via de reeks Chrysantplein, Pomonaplein en het school-sportveld aan de Mient. Andere dwarsverbindingen zijn uitgewerkt als lange straat met plantsoenen zoals de

Links de 'Chinese Muur' aan het eind van de Laan van Meerdervoort: aan weerszijden de zichtlijnen naar de buurten rond kerken of scholen (tekening Peter Drijver)

Abrikozen- en Kamillestraat, fraai beëindigd aan het Abrikozenplein bij de Thorbeckelaan. De dwars-as Pioenweg-Appelstraat verbindt de Bosjes van Pex op een heel andere manier met de Thorbeckelaan.

De vooroorlogse buurten krijgen doorgaans in hun hart een sportveld met een school, dat op een of andere manier een zichtlijn heeft naar de Laan van Meerdervoort. Een bijzondere uitwerking heeft ook het Pinksterbloemplein in Bohemen:

Ansichtkaart uit 1955. Laan van Meerdervoort, gezien vanaf de Pioenweg (rechts)

een taps uitwaaiend plantsoen eindigt tegen de Dalton-school van architect Brandes. Door de tapse vorm lijkt de school dichter bij de Laan van Meerdervoort te staan dan in werkelijkheid. De schitterende groene as van de Lobelialaan schakelt de duinen rond de Machiel Vrijenhoeklaan aan het groengebied van Nieuw Waldeck.

Ongeëvenaard

De dienst Stedenbouw en Volkshuisvesting werkte het plan van Berlage helemaal om, maar wist met een programma

van voornamelijk portiek-etagewoningen en een rijke samenhangende architectuur de 'ruimte Kunst' van de discipline zo in te zetten, dat je je op die lange Laan toch overal kunt oriënteren. Delen van het plan werden pas na de oorlog gerealiseerd, onder supervisie van Willem Dudok. Het Savornin Lohmanplein met zijn los in het groen geplaatste blokken, de Chinese Muur van architect Ottenhof en Meer en Bos rond de Ericalaan. Zowel in Wateringseveld als Ypenburg

Laan van Meerdervoort, ter hoogte van de Vruchtenbuurt (foto Bomenstichting Den Haag)

is een eigentijdse poging gedaan om met een 'lange lijn' structuur aan te brengen. Maar ongeëvenaard is de manier waarop de traditionele 'ruimte Kunst' van lanen, plantsoenen, assen en openbare gebouwen langs de Laan van Meerdervoort is geordend. Een plezier voor het oog!

Peter Drijver

Werkgroep Levende Historie

levendehistorie@vriendenvandenhaag.nl

Hofstede Meerdervoort

Meerdervoort was de naam van een hofstede (boerderij) die lag op de plaats waar nu flatgebouw Oldenhove (Laan van Meerdervoort 52) staat. Eind 18^e eeuw werd vanaf deze boerderij een pad aangelegd naar de Veenlaan, die niet meer bestaat. Op een kaart uit circa 1560 van de beroemde cartograaf Jacob van Deventer (1505-1575) staat Meerdervoort en is het bijbehorende pad afgebeeld. Te zien is dat de Veenlaan loopt waar nu ongeveer de Groot Hertoginnelaan is. Het pad is een uitloper van de toen veel kortere Laan van Meerdervoort. In 1801 kocht Jacobus den Dekker Meerdervoort. In de volksmond heette het pad in de 19^e eeuw het Dekkerslaantje en de gronden voorbij de huidige Valkenboskade de Dekkersduinen.

Wanneer je vanaf Scheveningen naar Den Haag trok langs de Scheveningseweg moest je tol betalen. Maar als je door de duinen over het laantje bij Meerdervoort liep, hoefde je niets te betalen. Dat kon ook via andere duinweggetjes. De bekendste hofsteden waarlangs duinpaden liepen waren Valkenbosch, Meer en Bosch en Hanenburg. De Laan van Meerdervoort loopt langs deze plaatsen. (Haags Gemeentearchief en Ronald van der Spiegel)